

Ancsel Éva

Százkilencvennégy bekezdés az emberről

Illetve Bekezdések az emberről.

Dehogysis kovácsa az ember a sorsának! Bár ez a tévedés is kifecseg az igazságból annyit, hogy a sors vasból van - legalább vasból.

Arról már nincs fogalmunk, hány fokra izzított {tllapotban lehet valamit kezdeni vele, s arról sem, van-e ilyen hőfok egyáltalán.

II.

Egy kiváló emberpéldányt a gyarlóságai is fölékesítenek, ami persze nem igazság, mégis rendben van így. Az erények viszont nem díszítenek fel senkit, csak gyanússá tesznek.

III.

Hogy mi az igazság, az nagyon fontos. De hogy kinek van igaza, az csaknem érdektelen. Mégis e körül folyik a vér.

IV.

Eredendő bűn volt ez is: összekötni az igazságot és a vért.

V.

Jákob hét évet várt Ráchelre, s amikor eljött az éjszaka, nem vette észre, hogy nem őt tartja a karjaiban. Becsapták volna az érzékei? Az érzékek nem szokták becsapni az embert, vagy ha igen, ez elhanyagolható az ezerféle más megtévesztéshez képest. Különben is, az érzékek talán nem jelentik magát az embert - Ez esetben Jákobot?!

Ővele az történt, hogy bekerült egy rosszul megvilágított helyiségbe - ha egyáltalán volt ott világítás -, közelebbről egy gyönyörökkel teli csapdába, és meg-esett ez vele ama hosszú, türelmes várakozás után.

Ki merné megkérdezni, miért nem tépte ki magát Lea karjai közül, vagy miért nem hozott fáklyát, hogy megnézzé: kinek az arcát viseli gyönyöreinek társa?

VI.

Az ember olyan lény, akinek meg se kottyán hét év várakozás, ha tudja, hogy Ráchel vár rá a hetediknek a végén. Még újabb hét évre is telik. Ha viszont nincs róla fogalma, hogy hová is rohan és minek, akkor azt sincs türelme kivárni, míg a közlekedési lámpa zöldre vált.

VII.

A köveknek mérhető a teherbírásuk. De még a legegzaktabb statikai mérések sem egészen megbízhatóak. Talán azért, mert a köveknek is van egyéniségük? Ráhagyással épülnek ezért a házak és a hidak, hogy össze ne omoljanak.

Az emberek teherbírása nem mérhető és nem előre látható. Vannak emberek, akikről azt hisszük, hogy testben-lélekben gyöngék, mégis elviselnek végtelen időközön át végtelen sok megpróbáltatást.

Aztán eljön a nap, amikor, úgymond, már minden rendben van, és valaki megkérdezi tőlük eg-y ismerős utcán: "Hát te .túlélted?" Nincs a kérdésben semmi, de semmi. Talán csak egy kis meghökkenés, ami végül is jogos - de lehet, hogy ez lesz az a perc, amikor az ember hosszába-keresztbe-haránt megreped.

VIII.

Az ember olyan kíváncsi lény, hogy nincs az a reménytelenül hosszú és kényelmetlen kötélhágcsó, amin föl ne mászna, hogy belessen egy ablakon, de ismerni nem akarjuk a másikat, azt már nem, mert annak kiszámíthatatlan következményei vannak.

IX.

Képes-e az ember meleg kabátját egy másik, átfagyott emberrel, akár egy vadidegennel is megosztani? Igen, ha elég nagy a kabátja. De szerencsére ettől még nem lesz belőle szent, mint ahogy Tolsztoj gondolta. O, milyen pesszimista volt! .

X.

Kihez hasonlít inkább az ember: Júdához avagy Jézushoz?
Egyikhez sem.

Az ember leginkább talán mégiscsak Pilátushoz hasonlít. Pilátushoz, mert jobbára úgy keveredik a dolgaiba, mint ő. Csak úgy belekerül. Mert fáradékony, fejfájós és mosná kezeit - ami nem szokott sikerülni.

XI.

Az ember olyan lény, akinek többnyire azért nem tiszták a kezei, mert folyton mosná őket. De a természetben van annyi tisztesség: inkább elapadnak a vizek, csakhogy mi, Pilátusok, ne moshassuk a kezünket.

XII.

Az ember olyan lény, aki képes önmagát

"szükségét végző vadállathoz" hasonlítani: Továbbá képes ezt versben tenni, betartva a poétika szabályait - rímbe kényszerítve a "vadállat" szót.

A szükségét végző vadállat kiszolgáltatott és nyomorúságos. Az ember, aki hozzá hasonlítja magát, ugyanezt akarja állítani önmagáról. De nem sántít itt valami? El lehet hinni ezt az állítást annak a lénynak, aki ilyen hasonlatot alkot?

XIII.

Van egy kifogásom az atomfegyverek ellen. Nem engedik, hogy az emberölés olyan nehéz testi és lelki munka legyen, amittől hány és vért vizez az ember, de még ha rá se ránt napközben arra, hogy mit csinál, akkor legalább éjszakára lesz impotens.

XIV.

Több kifogásom is van az atomfegyverek ellen. De azok szóra sem érdemesek.

XV.

Micsoda század ez, amelyben majd mindent tudunk a fennkölt szabadságról, a szabadon vállalt halálról, a rácsok mögé zártak szabadságáról, és még mindig nem lázad föl a szó, és senki nem meri megkérdezni, egy gyerek sem akad, aki fölemelné az ujját az iskolában, hogy megkérdezze: "Tessék mondani, tanító úr: és jó az a szabadság, hogy annyian halnak meg érte?"

XVI.

A Júdások és talléraiak arra vallanak, hogy a történelem dramaturgjai primitívek, mert mindaz, ami megtörténik, menne a nyikorgó Júdás-ex-machinák nélkül is. De hol lenne akkor az, akit gyűlölni lehet mindezért? Attól félek, nem is a történelem dramaturgjai primitívek...

XVII.

A kultúrhéroszok minden mitológiában kópék voltak, de ha az, amit tettek, csínytevés, akkor még- mindig tisztázandó, hogy az isteneik avagy a halandók ellen követték-e el? Hogy istenek büntették őket érte? Az nem bizonyít semmit.

XVIII.

Azt szoktuk mondani: az emberek oly távol vannak egymástól és oly végtelenül különbözőek, hogy semmit sem lehet állítani, ami érvényes lenne, érvényes lehetne egy amerikai cég ügynökére csakúgy, mint egy japán

nemesemberre.

Biztos, hogy ez így van? Biztos, hogy a harakirinek semmi, de semmi köze annak az agyonlázott amerikai ügynöknek a halálához, aki magas összegért biztosított gépkocsijával önként rohant a halálba, hogy mégiscsak maradjon valami kis vagyon a családnak, de inkább a hír és az emlék, hogy "nem volt akárki"?!"

XIX.

A sorsnál fennköltebb alibi nincs. És nem is csak számunkra, halandók számára. A görög istenek is - az olümposziak - a moirákra hivatkoztak, ha már nagyon elszégyellték magukat az emberek előtt.

Újabban - filozófusok közreműködésével a világ szokta közzétenni, hogy nem tehet semmiről, mivel elhagyták őt az istenek.

XX.

A másik emberrel általában a világon semmi más bajunk nincs, csak az, hogy ő másik. Neki is látunk többnyire, hogy ezen változtassunk. Megpróbáljuk saját képünkre formálni, ami már az istennek sem sikerült, de abból azért annyi baj nem származott, mint a mi hasonló kísérleteinkből. Ehhez a művelethez ugyanis éles faragószerszámok kellene, kegyetlen csonkítások és protézisek.

Tudom, hogy lehetetlen, de van egy parancsolat, amelynek betartását nem tartanám utolsó dolognak. Az pedig így hangzana: "Ne állítsd magadat bálványként mások elé, s ne kívánd, hogy előtted hódoljanak!"

XXI.

Az öröm komoly dolog - halálosan komoly. Nem azért van kevés örömünk, mert komolytalanok vagyunk?

XXII.

A jellemnek - ha van ilyen - csak legfontosabb dolgainkba nincs beleszólása.

XXIII.

A kaleidoszkóp egyszerű és bámulatos. Elég, ha tíz különböző alakú, más-más színűre festett üvegdarabkát helyezünk el benne, mielőtt lezárnánk. A tükörrendszer elvégzi a dolgát. Aztán megrázhatjuk tízszer, tízezerszer, és soha többé nem fogjuk látni ugyanazt a mintázatot.

Az ember nem egyszerű, de bámulatos. Őbenne nem tíz, nem is tízezer, és nemesak más-más alakú és színű üvegdarabka van elhelyezve. Különben is, az ember nem lezárható, mint egy kaleidoszkóp, ezért folyton-folyvást belékerül valami új, és mégis van egy ismeretlen pillanat, amikor végérvényesen rögzülnek benne a tükrök. S ama nem megszámlálható, se alakjuk, se színük szerint nem csoportosítható elemek most már bármilyen mintába rendeződnek is, nincs többé az a rázás, amely benső szerkezetüket szétdobhatná. Minden embernek megvan a maga tükörrendszere, ami csak a sajátja. .

Lehet, hogy ez adja a személyiség fundamentumát? S ezért lehet egyetlen egyszínű üvegdarabkának is ezerféle mintázata ezer emberben?

XXIV.

Senki se merje azt állítani, hogy ő soha nem tudna embert ölni, míg nem volt ott, abban az égő templomban, az égő ikonok közt, ahol Andrej Rubljovval az megtörtént.

XXV.

Nem állítom, hogy soha nem győzhetett még az igazság. Ez előfordulhatott. De az már nem, hogy föl is állt volna a győztesek dobogójára - oda, ahol minden záptojás eltalálhatja -, hanem ha győzött, hát észrevétlenül távozott a legeldugottabb hátsó kapun, ahová hívei vezették szorongva. Lehet, hogy ezért nincs adatunk arról, hogy előfordult-e már ilyen, s ha igen, akkor hol és mikor?

XXVI.

Ha az igazság nem is szokott győzni - vagy nagyon ritkán -, azért még minden igazságtalanságon fel kell háborodni,

mert ha mindenki vállat von, nem áll meg a lábán a világ.

XXVII.

Az erény papjai kevélyek, mégse szabad komolyan megorrolni rájuk, mert az ő gőgjüknek is vége, mihelyt utoléri őket egy fogfájás.

Hogy miért éppen fogfájás? Mert egy szívrohamban van némi méltóság, lévén közelebb a halálhoz.

XXVIII.

Akárhogy forgatjuk, azért Lábán mégiscsak becsapta Jákobot. Hogyan lehetséges, hogy ebből mégse lett komoly perpatvar?

Jákob föltette méltatlankodó kérdését - Lábán pedig a hagyomány szavával válaszolt: Lea volt az elsőszülött. Ennyi volt az egész. Nem sértődött meg senki, és nem hangzott el szemrehányás, mert mindenki tudta magyarázkodás nélkül is, hogy így volt ez rendjén, az idősebb lánynak járt az első éjszaka.

De se a hagyomány, se a törvény igazolása nem lett volna elég, hogy Lea megalázása meg nem történt legyen. Ezért, hogy kiegyenlítettessék, aminek ki kell egyenlítődnie, az ő méhének adatott meg először a termékenység, és Ráchelnek csak később.

XXXIII.

A tolvajokat lecsukják; A bankrablók napokig izgalomban tartják az újságolvasókat. Minden fotóriporter utánuk rohan, hogy elrettentő ábrázatukat közzétehessek.

Miért hagyjátok akkor szabadon garázdálkodni azokat, akik arra vetemednek, hogy engedély nélkül, indolens módon kölcsön vegyék a világ minden, mitológiájából, amihez csak hozzáférkőznek, s amihez csak kedvük támad?! :

De kitől kérnének engedélyt, miféle szellemi világhatalomtól? S mivel nem rendelkeznek engedéllyel, miféle bíróság - netán fele arányban halandókból, fele arányban istenekből összetett törvényszék – ítélné meg a közönséges plágiumnál biztos hogy súlyosabb tetteiket?

És még ha lenne is, aki ítéletet tudna hozni felettük, ha például börtönbe küldenék őket, akkor vajon megfelelne-e ez a nem túlságosan szellemes, nem is képzeletgazdag vagy újszerű büntetés annak, amit elkövettek?

Hiszen nemcsak ténylegesen, de szellemileg is megszűnne e nyomorult bűnösök hontalansága, mivel a börtönökben előbb-utóbb megszületik az ott élők saját mitológiája.

XXXIV.

Miért is fordul az ember képzelete oly könnyen és gyorsan a börtön felé? Hát csak azért, mert végül is az egy megnyugtatóan ismert, mondhatnám, már-már biztonságos tartózkodási hely.

XXXV.

Ha valaki szisztematikus rendben elő tudja adni, hogy mely okokból kifolyólag s milyen indokok alapján szereti azt, akit szeret, az vagy úgy hiszi, hogy a jól nevelt embernek így kell beszélnie, vagy sohase szeretett.

XXXVI.

Az akut szeretet nem tűri a szellemességet. Lehet, hogy ilyenkor az agyműködés is gátolt?

XXXVII.

Aki szeret egy embert, az megeszi a főztjét akkor is, ha odakozmált. S ez teljesen racionális, hiszen úgy gondolja, hogy a másik ember lelke fontosabb az ő gyomránál. Különben is, a lélek a legfontosabb testrészt.

XXXIII.

Akiből úgymond, dől a szó, az nem beszél, csak viselkedik. De nézd a dadogót – míg ő kínlódva keresi a bujkáló hangot, mi tanúi lehetünk egy gondolat születésének;...

Az ember csak akkor nem dadog, amikor énekel.